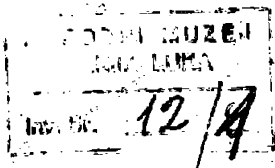

O RADU I DELOVANJU SKOJ-a NA STS I O
IZLETIMA SREDNJOŠKOLACA U BANJA LUCI

Koncem 1938 ili početkom 1939 godine odlukom prosvetnih organa biv. Vrbaske banovine otvorena je u Banjaluci državna srednja tehnička škola.

U nedostatku prostorijski i drugih potrebnih rekvizita, nastava u školi otpočela je u zgradi zanatske škole, a direktor i jedne i druge škole bio je Ing. Divešek.

Iako je školovanje na STS (za razliku od drugih škola) zahtevalo nešto veće materijalne izdatke, ipak se ispostavilo da se u ovu školu upisao jedan veći deo djaka iz siromašnih porodica, izuzev nekolicine djaka čiji su roditelji bili zanatlije, sitni trgovci ili niži činovnici.

Još u toku upisa u školu došlo je do izvesnog političkog grupisanja djaka. Jedni su se opredelili naprednoj srednjoškolskoj omladini okupljeni oko Ivica Odića, Drugi su se okupljali oko ljotićevca Karabegović Bekira koji se od ranije isticao kao "zboraš". Bila je i treća-neutralna-grupa koja je stvarno bila neopredeljena.

Kako je u to vreme napredni studentski pokret preko svog kluba akademičara Banjaluka, zahvatio pored ostalog i srednjoškolsku omladinu, to je početkom školske 1939/40 godine, formiran aktiv SKOJ-a na STS. Do ovoga je došlo pre svega zahvaljujući drugovima Mažar Ivici i Preradović Živi, koji su na tome najviše radili.

Tako je u prvo vreme formiran aktiv SKOJ-a (od lica-djaka-koje je Ivica Mažar od ranije poznavao) u koji su ušli: Odić Ivica, Malkić Osman, Selman Jusuf, Karabegović Muharem, Pudar Jovo.

Posle nekoliko meseci početkom 1940 godine aktiv je proširen sa drugovima-ca: Jovetić Djordjem, Osmančević Kasimom, Cijan Anki-oom, Ivanović Vladom, Džumrukčić Sadikom, Nikolić Milicom, Beširević Mujom, Atijas Renom, Radić Er oom. Kasnije su nam se pridružili i članovi SKOJ-a sa zanatske škole: Durbić Niko, Karadžić Rifat, Mršić i drugi, pošto se radilo o dve srodne škole iako ne istog ranga i namene.

Nasuprot ovom okupljanju napredne omladine na STŠ i zanatskoj školi usledilo je grupisanje ljetiševaca odnosno "zborša" na čelu sa Karabegovićem Bekirom, Ivaniševićem, Bikićem, Bradarićem i njima sl., koji su najtešnije saradjivali sa nastavnikom Ing. Ripkinom, inače ruskim beloemigrantom, za kojeg se znalo da otvoreno saraduje sa policijom.

Na predlog naših starijih drugova: Mažar Ivica, Preradović Zive, Kapetanović Hajre, Budija Kolaka, pokrenuli smo akciju da se kao i na drugim srednjim školama osnuje literarno udruženje oko kojeg bi se okupljali đaci. Na taj način smo trebali okupljati i vezati za napredni pokret ostalu (neopredeljenu omladinu) odvajajući je od uticaja "zborša".

Kad smo se ovim predlogom izišli pred nastavnički savet i direktore, naišli smo na otpor, jer su oni predlagali neko đjačko društvo koje bi se bavilo stručnim obrazovanjem učenika.

Ali, podržani nastavnicom srpsko-hrvatskog jezika Kecmanović Marom, data je saglasnost da se literarno udruženje osnuje. Sazvan je sastanak i ovo predloženo đjacima svih otsaka (građevinskog, mašinskog i elektrotehničkog). Na tom sastanku za rukovodioca udruženja izabrati su: predsednik Odić Ivica: podpredsednik Selman Jusuf: sekretar Walkić Osman blagajnik Karabegović Muharem - svi iz aktiva SKOJ-a.

Pošto su osnivačkom sastanku prisustvovali svi đjaci, pa prema tome i "zborši" to su i oni pokušali ubaciti svoje ljude za rukovodioca udruženja. Došlo je čak do toga da je jedan od njih sam sebe predlagao. Medjutim, sva njihova nastojanja ostala su bez rezultata, a izabrata su lica koja su predložena od naprednih omladinaca.

U prvo vreme održavali smo sastanke (neke uz prisustvo prof. M. Kecmanović) u prostorijama naše škole, a kasnije i na drugim mestima u gradu. Tako smo se često sastajali u kući Džumrukčić Sadika, Karadžić "ifata i drugih, gdje je pored ostalog proradjivali van ilegalni materijal koji smo primali od članova EPJ.

Kada je došlo proleće i nastali lepši dani, organizovali smo izlete na razna pogodna i privlačna mesta, kao što su: Šehitluci, Sutnulijski, Trapisti, Rebrovac, Vrbanja i sl. i na taj način izbegavali kontrolu nastavnika.

Organizovanje omladinskih izleta, pokazala se kao vrlo pogodna forma u radu sa omladinom. Zato su drugovi Ivica Mažar, Preradović Živa, Kapetanović Hajro, Budi Kolak i drugi, naizmenično prisustvovali ovim sastancima, odnosno izletima. Oni su ovim izletima osim kulturno-zabavnog karaktera davali i politički anađaj, što je sve odgovaralo i nastojanjima omladine. Tako je pored čitanja ilegalnog materijala, pevanja raznih borbenih pesama, izvođen i zabavni program u vidu satire uperene protiv raznih profašističkih organizacija i vladajućih krugova. Preko literarnog udruženja organizovane su poznate igranke i čajanke, te na taj način pribavljali finansijska sredstva. Iz ovih prihoda izdvajao se deo novca za potrebe "crvene pomoći". Od drugova Kosanović ^{Đorđe Radovanović} i drugih koji su u našem programu često učestvovali sa svojim muzičkim instrumentima, imali smo svestranu podršku i oni su bili ti koji su izvođeni muzički program ubacivali ili ruske borbeno pesme itd.

Ispostavilo se da je ova forma rada dovela do još većeg uticaja Partije na srednjoškolsku omladinu, pa je ovaj metod primenjen i u radu sa radničkom omladinom.

Tako je uskoro došlo do organizovanja zajedničkih izleta i priredbi srednoškolaca i radničke omladine.

Takav jedan masovni izlet organizovan je u Trapistima 1940 god. gdje je prisustvovalo¹ nekoliko stotina omladinaca sa srednje škole. Na izlet su došli i naši stari i drugovi: Kasim Hadžić, Slobodan Kokanović i drugi i održali političke govore uperene protiv režima. Ubrzo su stigli policijski agenti sa strežarima, ali su zakasnili, jer je izlet u svakom slučaju uspeo, a policijske vlasti nisu postigle željeni cilj.

U svim ovim akcijama napredne omladine učestvovali su skoro svi članovi našeg literarnog udruženja sa STS, a i sa drugih srednjih škola.

Posle ovakvog jednog održanog izleta policijske vlasti su izveštale uprave škola, pa je tosko izvešten i direktor naše škole, iako je on i pre toga dobio ove informacije od grupe ljotičevaca preko Ing. Ripkina, koji je bio njihov istomišljenik. Negde u aprilu 1940 godine pozvati su rukovođici našeg literarnog udruženja kod direktora Ing. Divišeka. Bio je prisutan i Ing. Ripkin-rezredni starešina. Saopšteno nam je da postoji prijava policijskih vlasti, a da oni imaju i druge podatke da se literarno udruženje sa STS škole bavi komunističkom propagandom, a ne literarnim programom iz školskog i građiva-odobrenim i predviđenim od škole. Direktor se pozivao na pravila vladanja i čini mi se pominjao nekakve članove 79 i 80 ili sl. koji zabranjuju takvu delatnost djaka. Tražio je u tom smislu naša priznanja. Kada to nije dobio psičkočio mu je u pomoć Ing. Ripkin (policijski konfident) i počeo optuživanje udruženja. Stvarno je izneo neke detalje iz rada udruženja (iako nije bio prisutan) ali smo i mi znali da su to informacije ljotičevaca, pa smo zahtevali izvorne dokaze. Ripkin je predložio da nas četvorica napustimo udruženje i da to prepustimo drugima. Međutim, znali smo da bi ti drugi bili ljotičevci. Usledio je međusobni pogled, odnosno prečutni dogovor. Prvi se snašao, jer je bio i najodvažniji Ošić Ivica i odgovorio im kratko: "Pitaćemo o tome članove udruženja". Sa ovim odgovorom nisu bili zadovoljni i da bi prekinuo daljnji razgovor-direktor Divešek je rekao: "Doneo sam u saglasnosti sa nastavničkim savetom odluku- da se literarno udruženje sa STS-raspusti (ukine), jer je to zahtev i policijskih vlasti".

Zatim nam je svoj četvorici saopštio-bit ćete od mene kažnjeni ukorom, odnosno pismenom opomenom. Dalje je rekao da materijalna sredstva udruženja predamo upravi škole. Kada smo trebali poći kažnjeni ukorom, odnosno pismenom opomenom. Dalje je rekao da materijalna sredstva udruženja predamo upravi škole. Kada smo trebali poći zapretio je da će ubuduće svako od onog za kojeg dozna da saziva i učestvuje na kakvom zboru, demonstraciji ili da uređuje kakve novine bez njegove dozvole, - smesta isključiti iz škole i predati policiji.

Istoga dana o svemu ovome izvestili smo Preradović Živu i Hojru Kapetanovića, koji su nam rekli (savetovali) da sazovemo sastanak udruženja i da se članstvu udruženja predloži da se novac udruženja ne predaje školi, nego da se organizuje neki izlet.

Ovo smo pojedinašno rekli svakom članu udruženja i oni su time bili oduševljeni. Sve smo ovo preneli i profesorici Keemanović Mari, koja je kao nastavnik bila zadužena sa radom ovog udruženja. Ona je kod direktora uspela da izdejstvuje da se novac udruženja utroši za organizovanje izleta u Dajce pa je ovo i učinjeno.

I ako je udruženje po sili zakona raspušteno ono je i dalje nastavilo sa radom, jer su to sad zahtevali đjaci koji su do tada bili pasivni ili kako smo ih mi zvali neutralci.

Ljotiševci su likovali (posle raspuštenja udruženja), misleći da su postigli željeni cilj, ali su se ubrzo u suprotno ubedili. Posle su pokušali sa fizičkim obračunima i zastrašivanjima policijom, ali kad im je istom merom odgovoreno, brzo su se povukli jer su se kompromitovali i kod tzv. neutralne omladine koja je i sama uvidela njihovu beskičmenost, a pre svega njihov profašistički cilj.

Ova beskompromisna borba napredne omladine, a pre svega SKOJ-a nije ostala nezapažena od KPJ, pa su tri-četiri člana ovog aktiva početkom 1941 godine primljena u KPJ-u.

Koliki su uticaj članovi KP i SKOJ-a imali na đjake STS najbolje ilustruju podaci o učešću ovih omladinaca u toku NOR-a. Naime, nema nijednog člana iz aktiva SKOJ-a STS-a a da nije na ovaj ili onaj način učesnik NOP-a. Iz ove generacije ima 12 učenika NOP-a od 1941 godine.

A drugovi Odić Ivica, Malkić Osman, Radić Braco, Karabegović Muharem, Atijas Rena (đjaci sa STS) položili su svoje mlade živote za novu socijalističku Jugoslaviju. To je bio prilog svom narodu za koji su se borili i dali mu ono poslednje što čovek može dati - život.

B. Lucić 24.11.1962

Šehinova ul. 10

Uroš Jeličić

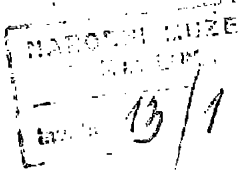
Selman A. Jusuf, oficir JNA

1. Jusuf Jusuf

2. [Signature]

1
Selman Jusuf

O NEKIM LEGALNIM I ILEGALNIM SKUPOVIMA
U BANJALUCI U VREMENU OD 1938-1941 G.

Osim iznešenih (meni posebno urezanih) sećanja koja prilažem iz predratnog i ratnog perioda, bio sam učesnik ili saučesnik i na sledećim skupovima, odnosno sastancima, organizovanih od KPJ i SKOJ-a.

Oni verovatno nisu hronološki iznešeni, jer se više ne sećam tih datuma.

1.- Bio sam učesnik u rasturanju ljetićeva zbora koji je trebao biti održan u bivšem kinu "Lukсор" (čini mi se ovo je bilo pred izbore 1938 godine kada sam bio i na obezbeđenju liste komunista Kazaz Muhameda). Sećam se da je pored ostalih na tome poslu bio angažovan i Memir Kapor, koji tada nije bio komunist, ali je sa drugovima Morača Branom, Koščica Duškom i Bastom bio u tom smislu orijentisan i angažovan za vreme izbora 1938 god.

2.- Prisustvovao sam skupu u Banjaluci održan na Begovoj Ravni u vezi skupoće i drugih političkih problema iz perioda 1939/40 godine. Sećam se da je drug Karabegović Osman najviše diskutovao (govorio) jer je on u to vreme bio na čelu odbora u vezi nastale skupoće (ekonomske krize) pred početak II. svetskog rata. Ovaj sastanak nije do kraja održan, jer su nas pronašli policijski agenti i rasturili skup. Bežeći u putu smo se dogovorili da skup nastavimo na igralištu RSD "Borca". Znam da su ovom skupu prisustvovali i neki drugovi iz unutrašnjosti, a meni je ostao u sećanju drug Šiljegović Boško iz Bosanske Dubice.

3. Prisustvovao sam sastancima održanim kod kuće Maglajlić Šefketa i Muhibe, gde su bili prisutni: Hadžić Kasim, Mandrović Miron, Zrelac Emil, Mašar Šošć i drugi. Sećam se posle jednog ovakvog sastanka dobio sam zadatak od Šošć i Šefketa da rasturim letke koje je izdao CK KPJ.

4.- Na sličnim sastancima bio sam u kućama: braće Hasambašić (sećam se da je tad bio bajram) što je služilo za ka-

muflažu za toliki skup lica. Zatim sastanci u kućama: Hadžihalilovića Ahmeta, braće Maglajlić (Munib, Dževad i dr.), Jovetića, braće Mažar, Džumrukčića i drugih.

5.- Kao aktivan član RSD "Borac" i "Pelagić" bio sam na svim priredbama i smotrama ovih društava, a sa SRD "Borac" bio sam na poznatoj utakmici "Borac" - "Velež" koju smo pre rata odigrali u Mostaru, gde je priredjen veličanstven doček od radnika Mostara, odnosno "Veleža". Vodja puta je bio Safet Filipović "Fric".

6.- Posle napada Nemaca na našu zemlju, bombardovanja Banjaluke, tj. po rasulu BJV, bio sam prisutan sastanku koji je održao Hadžić Kasim u biv.bašti Šipsa. Sećam se da je tom prilikom rekao: da treba prikupljati oružje i municiju i to skrivati, jer da će verovatno to oružje trebati ako uskoro dodje do rata između Nemaca i Rusa. Tada se pretpostavljalo da će nam Rusi priteći u pomoć i da će oni radi napada Nemaca na Jugoslaviju stupiti u rat sa silama osovine.

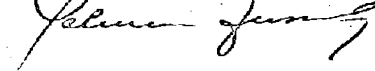
To bi bili neki momenti iz sećanja na ove događaje koji su možda već iznešeni. Osim toga (nisam opširnije o tome pisao) znam da su u životu mnogi drugovi koji su takodje u ovim događajima bili neposredni učesnici i verovatno da će detaljnije o svemu tome izneti (ako već to nisu učinili) jer su i po godinama bili stariji.

Isto tako ovde nije bilo govora o mnogim drugovima (ja ih samo znam oko 150) koji su se u predratnom periodu isticali u naprednom radničkom pokretu, a čije bi likove možda trebalo posebno istaći.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

april 1919 g.
Zpa.

Selman A. Jusuf of. JNA

P.S. - Bio sam učesnik u stvaranju prvog - jednog jedinog komunističkog društva u SR.
- Posmat. ovaj slučaj sa pravilom Pol. Sekcije 1944/45 p. i
rad tekuće (M. Stojiljica) u B. L.